

Historia Instytutu

Tradycje nauk ogrodniczych sięgają w Skierniewicach dwudziestolecia międzywojennego. Jednak to ostatnie 70 lat – czas sformalizowania działalności skierniewickich instytutów, było okresem, w którym nauki ogrodnicze rozwijały się tu szczególnie dynamicznie, dając podstawę do nazwania miasta Stolicą Nauk Ogrodniczych. Mimo różnych przemian i restrukturyzacji, a może właśnie dzięki nim, istniejący obecnie w Skierniewicach Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy (The National Institute of Horticultural Research), utworzony 1 stycznia 2011 roku mocą rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz.U.Nr172.Poz.1166, 2010) na bazie Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa oraz Instytutu Warzywnictwa, jest największym, niekwestionowanym centrum nauk ogrodniczych w Polsce, rozpoznawalnym nie tylko w kraju, ale także poza jego granicami. Siedzibą Centrali Instytutu jest Pałac Prymasowski, zbudowany przed czterystu laty w centrum Skierniewic i przekazany placówkom naukowym po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. W obiekcie tym funkcjonowało na początku lat 50. Kierownictwo Instytutu Sadownictwa, a w latach 1964-2010 Instytutu Warzywnictwa, dlatego można uznać za symbolicznym fakt, że obecnie Pałac Prymasowski jest siedzibą Dyrekcji Instytutu Ogrodnictwa – PIB, powstałego w wyniku ich połączenia.

Instytutowi Ogrodnictwa – PIB (The National Institute of Horticultural Research) przyświeca wciąż ten sam cel, jaki przed laty był myślą przewodnią działań Założycieli pierwszych instytutów, Panów Profesorów Szczepana A. Pieniążka i Emila Chroboczka – a jest nim praca na rzecz dynamicznego rozwoju polskiego ogrodnictwa. Przez ponad pół wieku zmieniły się jednak realia gospodarcze, zatem i Instytut musiał zmienić formy swojego działania. Nasza bieżąca działalność nie dotyczy już podstawowych problemów związanych z zakładaniem sadów, ogrodów i upraw warzywnych, ale efektywności produkcji ogrodniczej, jakości i bezpieczeństwa pozyskiwanej żywności, otwierania nowych rynków zbytu dla polskich produktów, nowych technologii ich przechowywania i przetwarzania. Współpracujemy w tym zakresie zarówno z administracją państwową, jak i bezpośrednio z przedstawicielami sektora ogrodniczego.

Prof. dr Szczepan Aleksander Pieniążek urodził się w 1913 roku w rodzinie chłopskiej w miejscowości Słup k. Garwolina na Podlasiu. Po ukończeniu szkoły podstawowej kontynuował naukę w Wyższym Gimnazjum w Siedlcach, a następnie

w Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim. W 1933 roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim na wydziale matematyczno-przyrodniczym ze specjalizacją botanika, które ukończył ze stopniem magistra filozofii. We wrześniu 1938 r. uzyskał stypendium Rządu Polskiego na podjęcie studiów na Uniwersytecie Cornell'a (USA), gdzie uzyskał stopień doktora z zakresu przechowalnictwa jabłek. W 1942 roku podjął pracę w Katedrze Ogrodnictwa na Uniwersytecie Rhode Island. Do kraju wrócił w 1946 roku, pierwszym statkiem wypływającym po wojnie z USA do Europy. Po powrocie objął stanowisko kierownika Katedry Sadownictwa SGGW w Warszawie.

W latach 1950-1951 Ministerstwo Rolnictwa podjęło decyzję o decentralizacji nauki rolniczej i tworzeniu wyspecjalizowanych instytutów, w tym Instytutu Sadownictwa. Zadanie utworzenia tej jednostki powierzono Profesorowi Pieniążkowi. Instytut został powołany do życia 24 stycznia 1951 roku, a Profesor został mianowany jego dyrektorem. Kadra naukowa Instytutu składała się wówczas z 17 pracowników zatrudnionych w Skierniewicach i 45 inżynierów i magistrów zatrudnionych w terenowych zakładach doświadczalnych.

Szczytnym celem Profesora było upodobnienie polskiego sadownictwa do nowoczesnego sadownictwa amerykańskiego, a cel ten zamierzał osiągnąć poprzez ograniczenie liczby uprawianych odmian, usunięcie z sadów upraw współrzędnych (zboża i rośliny okopowe), wymianę drzew wysokopiennych na niskopiennie, owocujące wcześniej i łatwiejsze do pielęgnacji, ograniczenie zjawiska przemiennej owocowania, prawidłową walkę z chorobami i szkodnikami, ograniczającymi plonowanie sadów. Z inicjatywy Profesora powstały terenowe zakłady doświadczalne w Górnej Niwie k. Puław, Sinołęce k. Siedlec, w Nowej Wieś k. Warki, w Brzeznej k. Nowego Sącza, w Dąbrowicach koło Skierniewic, a później także w Dworku k. Koszalina, w Miłobądku k. Gdańska, w Świerkłańcu k. Tarnowskich Gór i w Albigowej k. Łańcuta. Zadaniem zakładów było szybkie wdrażanie wyników badań prowadzonych w Instytucie i skutkiem tego wkrótce stały się w rejonach swojego działania wzorem dla sadowników, a także miejscem szkoleń i konferencji.

Profesor Pieniążek zdawał sobie sprawę z faktu, że uzyskanie wysokiego poziomu polskiego sadownictwa jest możliwe tylko dzięki ścisłym związkom ze światową nauką i praktyką sadowniczą. W 1947 roku nawiązał kontakt z Church of the Brethern w USA, organizacją pomagającą zniszczonej wojną Europie. Dzięki jej wsparciu rozpoczął się wieloletni proces wymiany naukowej, obejmującej staże

naukowe w renomowanych amerykańskich uczelniach i stacjach badawczych oraz praktyki sadownicze w Stanach Zjednoczonych dla młodych adeptów nauki i pracowników sektora. W rezultacie działań Profesora na staż do USA wyjechało ponad 1000 osób – ogrodników i rolników, absolwentów wyższych uczelni i pracowników obydwu skierniewickich instytutów.

Profesor Szepan A. Pieniążek był często zapraszany jako wykładowca przez sadownicze ośrodki naukowe do wielu krajów świata. Dzięki temu popularyzował polskie sadownictwo, nawiązywał nowe kontakty i poznawał sadownictwo innych krajów. Profesor opublikował kilkadziesiąt książek i broszur naukowych i popularnych, w tym będące wynikiem podróży książki „Owoce krain dalekich”, „Dookoła sadowniczego świata”, „Podróży sadowniczych ciąg dalszy”, w których znalazły się informacje o owocach egzotycznych i metodach uprawy drzew owocowych, w Polsce zupełnie nieznanymi. Niektóre z tych książek zostały przetłumaczone na języki obce. Jego podręcznik akademicki „Sadownictwo”, regularnie aktualizowany i unowocześniany, był wydawany 11 razy. Doniosłym wydarzeniem dla nauki ogrodniczej w Polsce był Międzynarodowy Kongres Ogrodniczy, zorganizowany przez Profesora w Warszawie w 1974 roku. Profesor był aktywnym działaczem, a od 1970 do 1974 roku przewodniczącym Międzynarodowego Towarzystwa Nauk Ogrodniczych.

W 1969 roku powierzono Profesorowi Pieniążkowi organizację badań z zakresu roślin ozdobnych, a w kilka lat później Instytut Sadownictwa zmienił nazwę na Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa (1978).

Profesor Szczepan A. Pieniążek od początku swej działalności naukowej był członkiem Polskiej Akademii Nauk, w latach 1966-1971 sekretarzem Wydziału Nauk Rolniczych PAN, a w latach 1975-1980 wiceprezesem PAN. Był także członkiem Akademii Nauk Francuskiej, Niemieckiej, Bułgarskiej i Rosyjskiej. Obecność Profesora w Polskiej Akademii Nauk i poważanie, jakim zawsze cieszył się w gremiach rządowych oraz organizacjach związanych z rolnictwem, pozwalały Mu na rozwiązywanie trudnych problemów zagrażających rozwojowi sadownictwa w Polsce, których w ówczesnej rzeczywistości było wiele.

Profesor był uhonorowany zaszczytnym tytułem doktora Honoris causa Uniwersytetu w Bonn, SGGW w Warszawie, Akademii Rolniczej w Szczecinie, Akademii Rolniczej w Poznaniu i Akademii Rolniczej w Krakowie. Za swoją działalność na rzecz polskiego sadownictwa Profesor Szczepan A. Pieniążek został

uhonorowany wieloma odznaczeniami krajowymi i zagranicznymi, w tym Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor Szczepan A. Pieniążek kierował Instytutem Sadownictwa, a następnie Sadownictwa i Kwaciarstwa przez 37 lat. Na emeryturę odszedł w 1984 roku. Zmarł w Konstancinie-Jeziornie 1 lipca 2008 roku w wieku 95 lat.

Prof. dr hab. Emil Chroboczek urodził się w 1902 roku w Dzieńmorowicach na Śląsku Cieszyńskim (Zaolzie). Po ukończeniu szkoły podstawowej uczęszczał do Gimnazjum w Orłowej, a później przeniósł się do Średniej Szkoły Rolniczej w Czernichowie pod Krakowem. W 1920 roku rozpoczął studia w Bydgoskiej Akademii Rolniczej. W latach 1924-1928 studiował na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1928 roku uzyskał stopień inżyniera ze specjalizacją w uprawie roślin. W 1930 roku wyjechał do USA i podjął pracę w Katedrze Warzywnictwa na Uniwersytecie Cornell'a, gdzie w 1932 roku uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy o wpływie warunków ekologicznych na siewki buraka ćwikłowego.

Po powrocie do Polski w 1932 roku objął stanowisko adiunkta w Katedrze Uprawy i Hodowli Warzyw SGGW, a w grudniu otrzymał nominację na zastępcę profesora warzywnictwa i kierownika Zakładu Uprawy i Hodowli Warzyw SGGW. Pracę rozpoczął od tworzenia w Skierniewicach nowoczesnej bazy badawczej. W tym okresie powstała pierwsza w Polsce nowoczesna szklarnia do uprawy warzyw pod osłonami, przechowalnia cebuli i chłodnia Coopera użytkowana do 1965 roku.

Na podstawie rozprawy habilitacyjnej „Badania nad uprawą i przechowywaniem cebuli” Rada Wydziału Ogrodniczego SGGW nadała Mu w 1936 roku tytuł docenta. W 1938 roku został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego. Tuż przed wojną Senat Akademicki powierzył Profesorowi E. Chroboczkowi opiekę nad placówkami SGGW w Skierniewicach. W latach 1939-1945 Profesor ze współpracownikami czuwał nad zgromadzonymi w tych placówkach zbiorami bibliotecznymi i aparaturą badawczą, a także pomógł przetrwać czas okupacji dużej grupie profesorów z uczelni warszawskich.

W 1945 roku Profesor Emil Chroboczek został mianowany, Dekretem Przewodniczącego Krajowej Rady Narodowej, profesorem zwyczajnym SGGW. W latach 1947-1948 i 1949-1950 pełnił obowiązki Dziekana Wydziału Ogrodniczego

SGGW. W 1953 roku Profesor zapoczątkował wydawanie Biuletynu Warzywniczego.

Profesor E. Chroboczek był uznawany w kraju za najwybitniejszego specjalistę w dziedzinie przechowalnictwa warzyw. Wiele czasu i uwagi poświęcał też zagadnieniom jakości warzyw i przetwarzaniu oraz innym aspektom technologii produkcji warzyw. Profesor inicjował też badania nad mało znanymi gatunkami warzyw i ich wprowadzeniem do uprawy. Dotyczyło to takich gatunków jak papryka, oberżyna, skorzonera, brokuł, endywia, sałata krucha, jarmuż, kukurydza cukrowa.

Już w 1954 roku, podczas spotkań rządowych w Belwederze, Profesor zwrócił uwagę na potrzebę utworzenia Instytutu Warzywnictwa. Minister Rolnictwa podjął decyzję o utworzeniu takiego instytutu w 1964 roku. Profesor Emil Chroboczek został dyrektorem Instytutu, pełniąc jednocześnie obowiązki kierownika Katedry Warzywnictwa SGGW.

Profesor był promotorem licznych prac doktorskich i magisterskich. Za swoją działalność na rzecz nauki warzywniczej otrzymał wiele wyróżnień i odznaczeń, w tym Krzyże Kawalerski, Oficerski i Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. W 1960 roku nadano Mu tytuł doktora Honoris causa Uniwersytetu Humboldta w Berlinie, w 1970 roku Uniwersytetu Ogrodniczego w Budapeszcie, a w 1974 roku Wydziału Ogrodniczego Akademii Rolniczej w Lublinie. Odbył wiele podróży zagranicznych w celu nawiązania współpracy z przodującymi w warzywnictwie placówkami badawczymi.

Na szczególną uwagę zasługuje działalność Profesora Chroboczka na rzecz przywrócenia dawnej świetności Pałacu Prymasowskiego i zespołu parkowo-pałacowego Osady Pałacowej. Za zaangażowanie w odbudowę Pałacu otrzymał Profesor Złotą Odznakę Ochrony nad Zabytkami Ministra Kultury i Sztuki (1972 r.).

Profesor Emil Chroboczek odszedł na emeryturę w 1972 roku, a zmarł w Warszawie w 1978 roku w wieku 76 lat.

źródło: Materiały jubileuszowe Instytutu Ogrodnictwa, Skierniewice 2016